

pedagogical activity. The efficiency of public influences of cultural and leisure activity on formation of the growing-up personality depends on skills and abilities of the social sphere experts. These experts have to be able to create the scenarios on various subjects of different genre and form of cultural and leisure activity.

It is considered the following questions: the dramaturgic influence on the organization and carrying out cultural and leisure activity of children and youth; the subject and composite structure specifics of examining of a social problem through the scenario creation (as art expression form of created literary work). The functions of the social teacher as teacher-screenwriter, as playwright, as production director, as organizer of collectives are defined at detection of professional activity specifics of the social teacher at the cultural and leisure sphere.

Keywords: professional and creative training of future social teacher; social teacher; technologies of the organization and carrying out cultural and leisure activity; scenario and director's bases of cultural and leisure technology activity; teacher-screenwriter, playwright, production director.

УДК 378.153

Голубенко Т.О.

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІАЛЬНО-МЕДИЧНИЙ ПАТРОНАЖ» МАЙБУТНІМ ФАХІВЦЯМ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

У статті розкриваються особливості впровадження методичного забезпечення дисципліни «Соціально-медичний патронаж» під час викладання її фахівцям соціальної сфери. Визначено, що соціально-медичний патронаж зумовлений появою специфічних проблем у різних категорій населення, що потребують допомоги вдома. В процесі дослідження висвітлено стан наукових розробок в напрямку розкриття проблем організації соціально-медичного патронажу, наближення соціальних послуг різним верствам населення. Сформовано теоретичне та практичне значення, мету та завдання поданої на розгляд тематики. Розкрито наповнення трьох модулів дисципліни та практичну частину її засвоєння, а саме: словникову роботу, питання та завдання для самоконтролю, індивідуальні завдання, роботу з першоджерелами: вивчення першоджерел та анотування літератури, творчі завдання та проблемні ситуації.

Ключові слова: патронаж, види патронажу, соціальні послуги, соціальне обслуговування, патронажна робота.

Проблеми професійної компетенції майбутніх фахівців соціальної сфери вищих навчальних закладів у сфері соціального обслуговування різних категорій населення обумовлені не тільки появою нових соціальних проблем, але і «тенденцією переходу до кредитно-модульної системи, як підставою для входження в освітній європейський простір» [7, с. 68]. Це ставить перед вищими навчальними закладами України, задачу реформування освітньої діяльності в контексті сучасних вимог, перегляду загальних підходів до навчання, адаптації навчально-методичного забезпечення дисциплін до кредитно-модульної системи.

Підготовка до професійної діяльності – це цілеспрямованої процес формування готовності до виконання комплексу завдань, які слід виконувати випускникам освітньої установи.

У своїй монографії відомий науковець О. Карпенко відмічає, що «окреслення багатогранних наукових підходів до професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери дозволило вирішити проблему розвитку професіоналізму студентів і виявити оптимальні шляхи забезпечення високого рівня готовності до професійної діяльності» [6, с. 46].

В наукових дослідженнях порушуються питання необхідних особистісних рис соціального працівника при підготовці до майбутньої професійної діяльності (В. Бех, І. Пінчук, І. Мигович), проблеми професійної взаємодії як процесу цілеспрямованої комунікативної інтеракції між соціальним працівником і клієнтом, професіоналізму, продуктивності і ефективності діяльності спеціалістів з соціальної сфери. Ці аспекти суспільного буття широко висвітлюються в зарубіжній літературі (У. Лоренц, С. Шардлоу, Ш. Рамон та ін.), знайшли вони відображення і у вітчизняних дослідженнях (С. Толстоухова, О. Безпалько, Р. Вайнола, В. Васильєв, А. Капська, О. Карпенко, Л. Міщик та ін.). Особливості навчально-методичного забезпечення підготовки майбутніх фахівців різних профілів розглядають В. Замороцька, С. Кустова, Я. Рудик, Т. Требіна та ін.

Мета даного дослідження заключається в обґрунтуванні методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до організації та здійснення соціально-медичного патронажу в умовах входження України у сучасне світове середовище.

На сучасному етапі важливу роль при професійній підготовці спеціалістів відводиться забезпеченню навчального процесу відповідним програмно-методичним забезпеченням. Аналізуючи термін «методичне забезпечення», деякі науковці розділяють його на такі складові: «забезпечення», «програмне забезпечення», «методичне забезпечення», забезпечуючи ефективність навчального процесу. В програмне забезпечення входять навчальні плани, програми, навчально-методична література, зокрема, навчальні та методичні посібники, методичні рекомендації, програми різних видів практик.

Методичне забезпечення вважається практичною частиною програмно-методичного забезпечення, до якого входять конкретні навчальні програми та матеріали для здобуття знань, умінь та навичок за вказаною професійною діяльністю.

Таким чином, методичне забезпечення навчального процесу розглядається у єдності теоретичного та практичного навчання.

Зазначимо, що при розробці змісту навчання студентів, ми спирались на

навчальний план зі спеціальності «Соціальна робота» напрям підготовки «Соціальне забезпечення». У даному випадку ми використали твердження науковця Р.Вайноли, яка наголошує, що «основними вимогами забезпечення ефективності змістового наповнення професійної підготовки студента мають бути:

- забезпечення єдності освітніх та професійних змістових блоків;
- створення позитивного емоційно-сприятливого освітнього середовища;
- застосування різноманітних форм і методів активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів;
- координація змісту професійної підготовки відповідно індивідуально-типологічних особливостей студента, рівня його особистісного розвитку;
- залучення студентів до самостійної науково-пошукової діяльності» [1, с. 207].

Методична структура утворюється при розділенні педагогічних цілей на ряд задач, які визначають послідовні етапи діяльності суб'єктів педагогічного процесу – викладачів та тих, хто навчається. Зміщення акцентів навчальної діяльності у бік самостійної роботи вимагає посилення уваги до якості навчально-методичного забезпечення дисципліни.

При створенні навчально-методичного забезпечення на кожному з етапів ступеневого навчання необхідно керуватись загальними принципами навчання у вищій школі. Звертаємо увагу на орієнтованість вищої освіти на розвиток особистості майбутнього спеціаліста; відповідність вищої освіти сучасним і прогнозованим тенденціям розвитку науки, техніки та виробництва; відповідність результатів підготовки спеціалістів вимогам сфери їх професійної діяльності, забезпечення їх конкурентоздатності.

Методичні розробки повинні оптимально забезпечувати загальні, групові та індивідуальні форми організації навчального процесу у виші. Раціональне застосування сучасних методів і засобів навчання на різних етапах підготовки фахівців також безпосередньо пов'язане із наявністю якісної методичної літератури.

У складі навчально-методичного комплексу дисципліни виділяємо наступні складові:

I. Концептуальні засади викладання дисципліни: типова програма дисципліни і робоча навчальна програма курсу, які розкривають зміст та цілі

дисципліни, тематичний план викладання (погодинний розподіл теоретичної і практичної складової), інформаційне забезпечення дисципліни; нормативно-правове забезпечення курсу (законодавчі та інструктивні документи).

II. Теоретична складова дисципліни: підручник (посібник); конспект лекцій; візуальний супровід курсу (перелік мультимедійних розробок, плакатів, таблиць, схем, макетів тощо); перелік рекомендованих літературних джерел.

III. Практична складова дисципліни: плани семінарських і практичних занять; методичні вказівки до виконання практичних робіт; збірники ситуаційних завдань з окремих тем курсу; перелік наявного обладнання і матеріалів [3; 4].

IV. Забезпечення самостійної роботи над дисципліною: тематика рефератів; методичні рекомендації з виконання науково-дослідних робіт; методичні рекомендації для самостійної роботи студентів, які містять теоретичні пояснення, приклади розв'язання практичних завдань, завдання для самоперевірки (тести, питання, кейс-ситуації), індивідуальні завдання з окремих тем для поглибленого вивчення дисципліни; довідкові матеріали для самостійної роботи.

V. Засоби контролю знань з дисципліни: методичні вказівки до проведення вступного, поточного та модульного контролю; екзаменаційні білети; пакет комплексних контрольних завдань для перевірки залишкових знань з дисципліни [8].

Загальний обсяг дисципліни об'єднує всі види навчальної діяльності студента: аудиторні заняття, самостійна робота, контрольні заходи (модульний контроль, залік). Вивчення навчальної дисципліни «Соціально-медичний патронаж» повинне розкрити місце і значення соціально-медичного патронажу, як однієї з форм соціального обслуговування клієнтів, у яких бракує ресурсів для задоволення своїх навіть елементарних потреб і які, маючи складні життєво важливі проблеми, не здатні вирішувати їх самостійно.

Метою вивчення дисципліни «Соціально-медичний патронаж» є підготовка майбутніх фахівців соціальної сфери до свідомого, активного та вмілого використання принципів та критеріїв вибору змісту, форм та методів до практичної реалізації основних функціональних обов'язків фахівця соціальної роботи щодо здійснення соціально-медичного патронажу спільно з медичними працівниками, педагогами, психологами, юристами та представниками інших професій.

Дисципліна складається з трьох модулів. Вивчення тем першого модуля «Сучасне уявлення про соціально-медичний патронаж» передбачає формування та поглиблення знань студентів щодо сутності поняття «патронаж», історичних аспектів розвитку та становлення патронажу, його видів, принципів, завдань, форм та методів. Розкривається досвід організації патронажної роботи в організаціях Червоного Хреста, основні види

патронажу в соціальній сфері: соціальний, соціально-медичний, соціально-психологічний, соціально-педагогічний, соціально-економічний, соціально-просвітницький.

Вивчення другого модуля «Особливості соціально-медичного патронажу сімей соціального ризику, жінок та дітей, які потребують соціальної допомоги» спрямоване на систематизацію знань майбутніх фахівців соціальної сфери щодо нормативно-правового забезпечення соціально-медичного патронажу, правового статусу сімей з дітьми в процесі наближення соціальної допомоги для зазначеної категорії населення, що потребують сторонньої допомоги вдома. Розкривається сутність категорії «сім'я соціального ризику», її характеристика. Особливості сімей «групи соціального ризику». Також пріоритетні напрями дослідження сім'ї, комплексне медико-соціальне вивчення здоров'я та потреб сім'ї, види патронажу сім'ї соціального ризику, організаційні принципи та етапи патронажу в сім'ях соціального ризику. Вивчається медико-соціальна діяльність в роботі з сім'ями соціального ризику, алгоритм взаємодії фахівця, основні функціональні обов'язки фахівця щодо виявлення та соціального захисту сімей соціального ризику та психологічні і етико-деонтологічні аспекти роботи в сім'ях соціального ризику.

Приділяється увага організаційним принципам надання соціальної допомоги жінкам за місцем проживання (вдома), функціональним обов'язкам соціального працівника в закладах охорони материнства та дитинства. Досліджується соціально-медичний патронаж вагітних жінок, дітей першого-третього року народження та соціальний патронаж дезадаптованих дітей та підлітків, які схильні до протиправних дій з метою профілактики безпритульності дітей та підлітків.

Вивчення матеріалу третього модуля дисципліни «Технології соціально-медичного патронажу певних категорій дорослого населення» передбачає розкриття поняття о технологіях, що застосовуються в роботі патронажних служб, патронажна робота з людьми похилого віку та інвалідами як одна із провідних форм соціального обслуговування. З'ясовується сутність категорії «технологія», роль патронажних служб в системі соціального обслуговування людей похилого віку та інвалідів. Досліджується нормативно-правове регулювання першочерговості об'єктів обслуговування соціальними працівниками і зміст патронажної роботи з людьми похилого віку та інвалідами. Відповідно до нормативно-правових актів визначаються види соціальних послуг, зокрема соціально-медичні, соціально-педагогічні, соціально-психологічні, юридичні, інформаційні. Закріплюються знання і уміння щодо надання першої медичної допомоги людям похилого віку та інвалідам. Враховуючи специфічність проблем наркоманії, ВІЛ/СНІДу, онкологічних захворювань, туберкульозу, вивчаються технології соціально-медичного патронажу в роботі з ВІЛ-інфікованими та хворими на СНІД, з алко- та наркозалежними, з

онкохворими та хворими на туберкульоз. Розкривається зміст соціально-медичного патронажу ВІЛ-інфікованих людей та хворих на СНІД, догляд за ВІЛ-інфікованими, робота з їх близьким оточенням.

У процесі викладання дисципліни особлива увага приділяється практичній частині діяльності соціальних працівників та педагогів. До кожної теми розроблено блок методичного забезпечення, а саме словникова робота, питання та завдання для самоконтролю, індивідуальні завдання, робота з першоджерелами: вивчення першоджерел та анотування літератури, творчі завдання та проблемні ситуації [3].

Використання цілісного системно організованого комплексу методичного забезпечення, що інтегративно поєднує різні методи і форми навчальної діяльності, забезпечує високу якість викладання і вивчення дисципліни «Соціально-медичний патронаж» на кожному етапі ступеневого навчання. Методичні матеріали повинні поєднувати високий науковий та методичний рівень та адаптованість до потреб і можливостей майбутніх фахівців соціальної сфери. Долучення української вищої школи до Болонського процесу спрямовує викладачів до використання передових європейських дидактичних розробок у навчальному процесі, однак нехтувати напрацюваннями вітчизняних педагогів також не варто.

Подальші дослідження будуть присвячені електронним навчально-методичним матеріалам.

Використана література :

1. Вайнола Р.Х. Педагогічні засади особистісного розвитку майбутнього соціального педагога в процесі професійної підготовки : дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Вайнола Ренате Хейкїївна. – К., 2009. – 542 с.
2. Голубенко Т.О. Метод практичних ситуацій в процесі роботи студії / «Основи патронажної роботи з людьми похилого віку»: методичні рекомендації. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. – 45 с.
3. Голубенко Т.О. Організація патронажної роботи з людьми похилого віку як складова практики студентів спеціальності «Соціальна робота»: освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр» – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. – 134 с.
4. Голубенко Т.О. Основи патронажної роботи з людьми похилого віку / Т.О. Голубенко: методичний посібник. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. – 135 с.
5. Голубенко Т.О. Технології соціальної роботи з людьми похилого віку: навчальний посібник. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. – 163 с.
6. Карпенко О.Г. Професійна підготовка соціальних працівників в умовах університетської освіти: науково-методичний та організаційно-

технологічний аспекти: Монографія / За редакцією С.Я. Харченко. – Дрогобич: Коло, 2007. – 374 с.

7. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003 - 2004 рр.) / За редакцією В.Г. Кременя. – Тернопіль: вид-во ТДПУ імені В. Гнатюка, 2004. – 147 с.
8. Соціальна робота: програми навчальних дисциплін спеціальності «Соціальна робота» освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр / за ред. О.Г. Карпенко, І.Б. Савельчук. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2013. – 244 с.

ГОЛУБЕНКО ТАТЬЯНА АЛЕКСАНДРОВНА, *Методическое обеспечения преподавания дисциплины «социально-медицинский патронаж» будущим специалистам социальной сферы.*

В статье раскрываются особенности внедрения методического обеспечения дисциплины "Социально-медицинский патронаж" во время преподавания ее специалистам социальной сферы. Определено, что социально-медицинский патронаж обусловлен появлением специфических проблем в различных категориях населения, нуждающихся в помощи на дому. В процессе исследования отражены состояние научных разработок в направлении раскрытия проблем организации социально-медицинского патронажа, приближение социальных услуг различным слоям населения. Сформирован теоретическое и практическое значение, цели и задачи представленной на рассмотрение тематики. Раскрыто наполнение трех модулей дисциплины и практическую часть ее усвоения, а именно: словарную работу, вопросы и задания для самоконтроля, индивидуальные задания, работу с первоисточниками: изучение первоисточников и аннотирования литературы, творческие задания и проблемные ситуации.

Ключевые слова: патронаж, виды патронажа, социальные услуги, социальная помощь, патронажная работа.

GOLUBENKO TATIANA, *Supportive teaching discipline «socio-medical patronage» future professionals social sphere.*

In the article features the introduction of methods of discipline «Socio-medical patronage» during the teaching of specialists of social sphere. Determined that the socio-medical nursing caused the emergence of specific problems in various population groups in need at home. The study covers the state of scientific research in the direction of disclosure problems of social and medical patronage approach of social services to various segments of the population. Formed theoretical and practical importance, objectives and tasks presented to the subjects. Solved filling three modules of discipline and practice of assimilation, namely: dictionary work issues and tasks for self-control, individual tasks, work

with primary sources: the study of primary sources and annotation of literature, creative tasks and problem situations.

Key words: patronage, patronage types, social services, social assistance, health visitor work.

УДК 343.915(477.54)

Головко Н. І.

ПРИЧИНИ ПРОТИПРАВНОЇ ПОВЕДІНКИ НЕПОВНОЛІТНІХ

У статті з'ясовуються причини протиправної поведінки неповнолітніх. Основними причинами вчинення неповнолітніми протиправних дій є недостатній життєвий досвід, схильність до наслідування дорослих, не завжди позитивний вплив на дітей оточуючого середовища, намагання звільнитися від опіки з боку батьків, віра в безкарність, недостатній рівень самокритичного ставлення до власних вчинків, хибна оцінка складних життєвих ситуацій, вживання спиртних напоїв чи наркотичних речовин, безконтрольність з боку вихователів та недостатній рівень профілактичної роботи з неповнолітніми тощо. Попередити правопорушення можливо за допомогою соціальної профілактики.

Важливе значення для вирішення цієї проблеми має належне забезпечення навчальних закладів педагогічними посадами практичних психологів та соціальних педагогів. У комплексі функціональної системи виховної роботи з профілактики правопорушень необхідно використовувати усю багатогранність видів позашкільної діяльності з урахуванням специфіки сучасного розвитку суспільства.

Ключові слова: протиправна поведінка, неповнолітні, профілактика правопорушень.

Проблема протиправної поведінки неповнолітніх протягом останніх років досить інтенсивно досліджувалась як українськими вченими, так і вченими близького і далекого зарубіжжя. Аналіз праць дозволяє окреслити коло питань, що в них розглядаються. Так, у вивченні даної проблеми визначилося декілька напрямів:

1) вивчення мотивації протиправної поведінки неповнолітніх (С.А. Белічева, В.І. Ветров, А.П. Закалюк, А.Й. Міллер, К.Є. Ігошев, А.П. Тузов, І.К. Туркевич та ін.);